

de dei iusticia ad eius misericordiã LXXVII

faciẽ auerteris et misericordiam despereris. si ini-
 quitates meas obseruaueris. si ira tua argu-
 endo me misericordias tuas attenueris. et antique
 misericordie recordatus non fueris. si impetuum
 mihi irascaris et misericordiam a me peccato-
 re in eternum abscideris. si iusticie tue solum
 me iudicaturus ascenderis. et oblitus fueris
 mei finaliter misererimi. Scies me per iniquita-
 tum meam multitudinem et graui peccatorum one-
 re culpabiliter in hac uita grauatum non in-
 debite. timentesque uerisimiliter si tantis tribula-
 tionibus adiutor non inuenero. post hanc ui-
 tam me plus et multo fortius aggruari. Ideo-
 que deus iudex iuste in his scripturis lachryma-
 rum mearum atramento conscriptis a te irato
 et iusto iudice et a sententia tue diuine iusticie
 ad te placatum et misericordie preces misericordiam que
 tardam nescis misericordiam. et cui propitius es pro misere-
 reri et perere. quod superior non habes cum tu sis so-
 lus altissimus et in misericordia copiosus ad tribu-
 nal tue clemencie bonitatis et misericordie que iudi-
 cium superat in spe uenie. Ego miser ad te
 misericordie dei cuius misericordie non est numerus puoco
 et appello. Et te reginam et matrem misericordie oem-
 nis sanctos et electos dei. et specialiter uos iudi-
 ces iusti et milites apostolos peto ut instanter
 instantius instantissime pro me peccatore miserum
 ad deum meum suppliciter intercedatis. ac ite-
 rum ite- et cum omni que possunt deuotio et humilita-
 tis instantia a te cuius misericordia plena est omnis ter-
 ra. et pro te in celis preparata et in eternum edifica-
 ta gratiam et ueniam. Et quia in misericordia diues
 es clemencia et misericordia peto mihi dari.
 cum ipse deus meus sis cuius miseratioes sunt
 super omnia opera tua. qui cui uolueris immo
 omnium misereris. et qui gratiam et misericordiam
 iam in quacumque hora peccator ingemuerit mi-
 hi dare possis et uelis subiciens corpus et
 animam. uita et opera. res. statum et tempus mea nec non
 omnes et singulos misericordie tue adherentes seu
 adherere uolentes protectioni et gratie abundan-
 tissime bonitatis et misericordie tue domine deus pater
 unigenite iesu xpe et spiritus orphanorum para-
 clite in diuinaque trinitas benedicta. Pro ore
 istius etiam que presentem orationis mee deuotio aspe-
 ctibus tuis sepius publicare ac mores et uita
 auxilio tuo quanto celerius potero corrigere et
 emendare uolo. Rogo etiam te fili dei crucifi-
 xe ut lateris tui uulneris signo quo illas in
 cruce pendens orationem. Pater ignosce illis
 quod nesciunt quod faciunt signasti. et in qua pro-
 tua reuerentia es exauditus. hac etiam orationem
 culam meam diuine puocationis misericordie clemen-

ter conignes. et eas misericordie multe facere di-
 gnes efficacem. Requies te sacer scriba Jo-
 hannes quatinus presentem meam orationem tibi
 commisit regine matri cum exoratioe pro me publi-
 ces. Et tu regina misericordie eam cum ostensio-
 ne pro me pectoris et uerberum tuorum que genu-
 isti dei filio notifices. Tu quoque fili clemen-
 tissime eam patri cum oblatione pro me passio-
 nis sanguinis uulnerum tuorum et mortis of-
 feras. acceptabilemque facias alme trinitati ut
 pro ea et alia pietatis opera gratiam et misericordiam
 peccatorum remissionem et ueniam. requies et ui-
 tam merear sempiternam. Amen.

Sequitur datio apo- stolorum.

¶ Uia iusticia mea tamque fragilitati
 et demeritis tuis intolerabile de-
 clinans ad tribunal misericordie mee
 tanquam ad superiorē iusticie sub spe uenie humili-
 ter appellasti. Idcirco quia misericordia te rede-
 mi in misericordia te saluum feci. misericordiam
 docui. misericordiam et non mortem uolui. misere-
 ricors sum. miserator longanimis et multum
 misericors immo sum pater misericordiarum.
 Et quia regina glorie mater misericordie ma-
 ter mea astat a dextris meis pro te bona lo-
 quens et misericordiam postulas. cui non est mi-
 hi fas aliquid denegare ob reuerentiam et pie-
 tatem multitudinis misericordie mee. et inter-
 cessionem matris mee omniumque electorum gra-
 tie et misericordie in gloria participum. Appella-
 tionem tuam misericorditer defero et te ad tri-
 bunal misericordie mee clementer admitto. ti-
 bique ut misericordiam consequaris omnium di-
 erum uite tue terminum pemptorium ad psecu-
 tionem misericordie et ipsius assecutionem as-
 signo. Nec latam contra te sententiam iusticie
 mee propitius relaxo. Ita ut si uis in finem
 misericors fueris misericordiam tamen meam
 quando aliquando pecces a te non dispergas ut
 damnem neque nocebo in ueritate mea ut abij-
 ciam te in finem. sed pro peccato uapulabis. sed
 tamen non peribis. *Finis.*

Tractatus eiusdem

de oratione et suo ualore.

¶ Prima pars.

¶ Portet sepe orare et non deficere
 re. Scripsit Tullius accuratissime
 commentarium fratri suo de petitione
 romani consulatus suadens ut in omni loco se-

De oratione

dens et ambulans recogitet secum assidue. Quis es tu qui petis / quid petis / et a quibus petis. Subijce animus scribere tibi germane charissime de petitione / non terrestri consulsatus sed celestis incolatus. Ad hoc enim professionem tuam / vocationem tuam / sacerdotium tuum dedicata esse memineris. Proponas igitur in omni meditatione tua / in omni operatione tua / loco et tempore / quis et qualis es qui oras / que vel quos oras / quid vel pro quibus oras. Lete quodlibet istorum constringito sub consideratione quadruplici / ne confusionem infinitam quamdam mentis euagatio parturiat.

U quis es qui oras / si ad propria merita respexeris / incertus es an amore vel odio dignus sis. Incertus idcirco / an tremenda cadat super te illa sententia. **L**uis qui displicet / inquit beatus Gregorius / ad intercedendum mitis / irati animus ad deteriora prouocat. Porro certus dicere poteris cum **E**saia. Omnes iusticie nostre quasi pannus menstruatus. Certus preterea dicere potes cum **D**anielle. Non in iustificationibus nostris prosternimus preces nostras ante te. **N**ihilominus tibi conscius esse potes / si si dem / si spem / si dilectionem / si dona tibi cetera quedam contulit deus / que scire / que recognoscere potes esse gratis data. Quis si gratum te faciant et non potius confundant ingratitude tuam propterea ignoras. Ora tamen in meditatione tua cum humilitate et virtute donorum celestium gratis datorum / quoniam proprius motus illorum est imperare magna / sicut fidei etiam informis facere miracula / sicut spei liberationem impetrare / sicut dilectionis dilectionem reciprocam extorquere quod ammodo. **I**uxta illud puerbum. Si vis amari ama. Et ita de reliquis virtutibus / donis / beatitudinibus suo modo dici potest / et hoc quod late pateat vides. **S**ecundo recogites in ipsa meditatione tua professionem in monasterio et in sacerdotio consecrationem / videbis te constitutum et peculiariter dedicatum / ut sis veluti questor aliquis / qui pro languentibus et indigentibus in hospitali magno totius orbis / etiam usque ad carceres purgatorum querere debeas elemosinam non tam corporaliter quam spiritualiter sustentantem. Peras igitur ne respicias indignitatem tuam / ignauitatem tuam / sed aliena miseria / pro cuius subleuamine queris misericordiam / quam ut non impediat propria miseria tua / supplex pete. **P**roinde tercio verset meditationem tua / in quibus verbis vel operibus oras deum

Nam multa sunt privilegiata que sortiuntur efficaciam non dum ex operante / sed ex quadam vi operis operari / put in eucharistie consecratione et sumptione / et aliorum sacramentorum ministracione quandam vim suscipiunt ex parte diuini et ecclesiastici mandati. **S**icut et oratio diuina quam deus pro se fecit. **S**icut hore canonice vel cetera orationes quas ecclesia dicendas instituit. **A**lia etiam sunt opera pro quibus indulgentias pontifex dedit. **D**ic igitur deo / dic ecclesie. **E**t urge in precepto quod mandasti. **D**emum quarto meditationem tuam reuerte quorum sis miser / ad orandum videlicet deum missus institutus / rogatus vel obligatus. **S**ic hoc ex generis propinquitate / sit ex elemosinarum susceptione / sit ex amicitie vicissitudine seu requisicione / quoniam si mittentes sunt in gratia quemadmodum sunt omnes in carcere purgatorum / et plerumque ex hospitali magno presentis seculi / tua non erit ingrata neque propterea inefficax oratio / etiam si peccator sis. **D**at exemplum dum mitis pro seruum nequam a domino bone intentionis elemosinam petentibus. **V**ides igitur quis et qualis sis qui oras / quod donis gratuitis non omnino careres. **N**am mediator institutus es / quod dei preceptum et ecclesie mandatum et thesaurum habes / quod ab alijs missus et iussus es.

Lete principale quod ipsa tibi meditatione tua debet suggerere est quod vel quos oras. **E**t quidem de omnipotentis dei immensa liberalitate / cui propius est misereri semper et parcere / qui omnipotentiam suam parcendo maxime et miserando manifestat / cuius indulgentiam nulla peccatorum / nulla flagitiorum / nulla scelearum quantumcumque multiplicatorum enormitas superari valet. **D**ulciter profuerit hec ex intima cordis humilitate fide subnixa / viuaci meditatione ruminasse / etiam ubi nihil in se quod non merito displicere possit inuenerit. **L**eterum / quod mos humanus hoc habet / ut mediatores et intercessores querat dum potens aliquis rogandus est. **Q**ui preterea recte pronunciat Dionysius hanc esse legem diuinitatis / ut ad supremam reducant infima pro media / tu (iuxta consilium Job) ad aliquem sanctorum conuertere. **N**on agere potes sub quadruplici meditatione. **C**onuertere igitur ad aliquem sanctorum vel sanctam quia deo proximi oratio est in glorificatione / sicut et maioris meriti fuit / quemadmodum de anima christi / de beata virgine matre dei / de iusto Ioseph sponso suo / de beato Iohanne baptista / et sanctis apostolis / et de sublimibus angelorum ordinibus.

martyribus et confessoribus. virginibus et continētibz satis constat. ¶ Aut ideo certe secundo ad aliquē sanctorū conuētere/qui familiariori quadā deuotione tibi cognitus est. vt patronus ecclesie in qua baptisimū suscepisti. aut in qua beneficiū vel ordinē sortitus es. v' cuius ingressus es sanctū templū. Est orādus p̄terea sanctus cui⁹ nomine in signis. Est orandus ille cuius virtutes et vitā mirari soles et colere cognitā ex litteris. Deniq; mira fiducia semp adorādus est angelus pprie custodie deputatus. ¶ Aut tercio rursus ad aliquē sanctorū conuētere pro necessitatibus aliquibz subleuandis v' pro impetrāda speciali quadā gratia / q̄ sanctus vel sancta priuilegiatū donum recepisse memorat a deo vt pro talibus opē ferat. Diuisiones em̄ gratiarū sunt / sicut tradit apostolus. quod v' est nedum de viatoribus sed etiam beatis. Sub quo respectu canit ecclesia de quolibet sanctorū. Nō est inuentus similis illi. ¶ Proficit insup quarto si reuocēs ante mentis oculos conuērationē aliquarū psonarū siue mortue sint siue viuētes. quam probatā esse vel fuisse cognoueris. Nihil em̄ impedit / quo minus oratio nostra conuertat ad hmoi psonas peculiaritē et secreta quadam deuotione. Quis ipsas non canonizauerit ecclesia. In quibus quid aliud veneramur q̄ relucētē in eis multiformē dei bonitatem. Que vbiq; et qualiterq; visa fuerit / apparere potest absq; piculo coli et suscipi deuoto mētis amplexu. Complectit̄ hec meditatio pueros innocētes nostri generis quos ideo cōstat saluatos. quoniā in gratia baptisimali mortui sunt. Complectit̄ et parētes nostros et affines alios i q̄bus glia quaz cos habere pie credimus / naturalē et ingentū amorē nō tollit / sed pficit et auget.

Z Ecogites ad extremū in ipsa meditatione tua / quid v' pro quibz oras

r Quem modum sub compendio reducimus ad quaternariū. ¶ Quidaz sunt in gratia. sicut defuncti in purgatorio. vel plurimi viuētes in seculo / pro quibus est deo placens oratio. quemadmodū fit dū p amico ad amicū defert̄ intercessio. ¶ Inueniunt̄ alij quoz laudabilis conuēratio plurimū edificat ecclesiam. qui si caderent / fierent in horrendū scandalū omnium bene viuētiū / fabulā et derisum. ¶ Aut tales sunt quoz cōuersio valde proficeret reipublice seu christi anitati. saltē vt in hoc nō relinqueret dñs p̄

gā peccatorū sup sorte iustoz vel populoz afflictoz. Alij sunt pro quibus est orandū / quatinus vbi supabūdauit delictū / supabūdet et gratia. qui sunt supra modū peccatores. psecutores et hostes acerrimi. Tu deniq; sup omēs et p̄ omibus miserere anime tue placens deo. pete ab eo vt vias tuas dirigat omniaq; tua consilia in eo pmaneat. Insup quid ab eo postula. i. solidū et stabile bonū eterne felicitatis. Reminiscere conformiter ad hanc meditationē tibi diuinoz. quoniā qui suoz et maxime domesticozū curam nō habet in oratione sua / fidē negauit. et est infideli deterior. Sit in omnibz et pro omnibus cardo desiderioz / tuoz et orationū voluntas dei beneplacens et pfecta. Exaudiat pete cardinē hunc desiderioz tuozum quomodolibz disposuerit deus / p arma iusticie a dextris prosperitatis / et a sinistris aduersitatis p infamiam et bonam famā. et satis ē. Hoc tandē p compro tene / q̄ pmissē p̄sideratiōes et silēs proficiūt apud eos qui seipos ad orationē p̄tinuo vsu voluerint extendere siue exercere. Quēadmodū Cicero tullius protestat̄ / dum eloquentie p̄cepta tradit dicēs. q̄ si deest exercitatio / modicū vel nihil ars pficit. hoc multo magis obseruandū est in p̄ceptis de orado deū. alio quin vba fiunt surdo. et lux ostendit̄ ceco. Exercitiū vō si vigilanter affuerit / faciat sibi materiā orationis deuoterem omnē que sub aspectu vel auditu vel alio sensu se representauerit. Videbit̄ subulcū post porcos. recordabit̄ euāgelice parabolē d̄ filio prodigoz clemētissimo patre. videbit̄ pauperē mendicū et vlcerosū / recordabit̄ euāgelice parabolē de Lazaro et diuite epulone. Videbit̄ diuitē multa sibi conquirentē in annos plurimos. recordabitur euāgelice cōminatiōis. Stulte hac nocte animā tuaz tollent a te / et que parasti cuius erūt. Videbit̄ filios huius seculi qui habēt consolationes suas multis modis. Deditabit̄ que sit consolatio quā parauit deus diligentibus se. Videbit̄ etiā bruta aialia quāta sollicitudine. sicut canes domestici seruiunt homini. Deditabit̄ q̄ iusto dei iudicio condemnant̄ homines inobediētes et ingrati deo bñfactori liberalissimo. ¶ Sic in omnibus et p̄ omnia discurrat tua meditatio. et reperies amplissimā et semp p̄sentē materiā orationis. Considerans igit̄ attende et fac. quoniā ita tibi diligenti deū / omnia cooperant̄ in bonū. ¶ Deditare igit̄ vt columba

simplex et gemens. et sit meditatio tua in conspectu dei semper. Est autem meditatio fortis et vehemens attentio et studium ad aliquod investigandum per intellectum. vel degustandum per affectum. Sic meditari iubebat qui dicebat. *Bu state. quo ad secundum. et videre. quo ad primum. quoniam suavis est dominus.* Rursus idem presbiter ait. *In meditatione mea exardescit ignis. sub intellige illuminas intelligentiam et inflammas affectionem.* Quod aliter fieri nequit. si non in unum colligat semens nostra. comprimens et reprimens varios et vagos occursum et recursum inutilium cogitationum somnio similitudinem manu districte redarguendis. Tandem ipsa meditatio que labore habet et fructum. vertet in contemplationem que facilis erit ut cogitatio. sed non ut cogitatio infructuosa. sed fructuosior. etiam meditatione. Tunc enim per contemplationem videbis et affluens. et mirabitur et dilatabitur cor tuum. Nam contemplatio est liber et expeditus mentis intuitus in res prospiciendas unde quaeque diffusus. et in divina spectacula suspensus. Inde fit ut sicut aliquis bene et continue meditans scribere cum labori osissima tarditate. tandem pervenit ut celeriter absque labore dum incipit bene scribat. scribens autem celeriter. neque bene neque celeriter unquam scribit. Ita de meditatione celestium accipe. Invenit autem te lectio erudiens. oratio lactans. meditatio put dictum est pascens. ut contemplatio suaviter delectans. nutriendus et divinitus afficiens subsequatur.

Secunda pars

Utrum valet (ut testatur Jacobus apostolus) deprecatio iusti assidua. De petitione non romani consulatus. ut Licero tullius. sed celestis incolatus. scripti nup tibi frater charissime. ex quo plecto siue inspecto potest illa consequenter solvi dubitatio que multos inquietat. Quid et quantum valet oratio si pro multis. si pro amicis. si pro tantum quantum pro uno pro inimico. pro alieno. Incidit autem proptinus distinctio de triplici facie petitionis. qua orans nititur impetrare. aut pro modo sit liberalis et gratuite donacionis. aut pro modo meritorie actionis. aut pro modo satisfactive recompensationis.

Rimum respicit liberalissimam donacionem misericordiam absque respectu ad merita quecumque ipsius orantis vel alterius pro quo fit oratio. Et quoniam sicut misericordiam dei non

est numerus. pondus vel mensura. sic non cadit sub nostra numeratione vel mensura. quod quantum. et quibus det. qui pro nos diligit pro ra et gratuita voluntate. cuius voluntatis non est querenda ratio. que frequenter ubi superabundavit delictum facit et gratiam superabundare. Exemplum in rege qui suos incarceratos dimittit quibusque liberos absque pretio vel mercede. et absque intuitu intercessionis cuiusque facit. quod ad hoc ipsum sine liberalitatis virtute trahit. Hic est frequentissimum apud sacras scripturas modus orationis scriptorum primum atque prophetarum.

Quero si sit petitio pro modo meritorie actionis. tunc nullus impetrat de condigno qui caret charitate. Qui pro charitate habet (eo ceteris paribus) est efficacior oratio sua pro seipso quo ad primum essentiali beatificum promerendum. quo fervor charitatis et conatus fuerit maior. Ceterum si de primo loquimur accidentali. siue sit illud primum eternum in celis. siue sit transitorium et temporale in terris. Dicimus proformiter ad eodem theologorum sententiam. quod essentiali primum non inde meretur. si actio meruit qualemque tale primum quod vocamus accidentale. Est autem tale illud primum quod non habet pro obiecto visionem dei claram cum fructu de consequente ea. quoniam essentiali beatitudo in duobus his actibus ab ecclesia ponitur integrari. Consequenter ex hoc inferitur quod oratio si pro quantum multis fiat. si pro aliis quam se. si denique pro inimicis. ipsa tamen equali charitate primum essentiali semper equali meretur. Secus de primo accidentali. eo quod pro varietate petitionum et meritum variatur. Unde plus de tali primo (ceteris paribus) meretur aliquis pro uno quam pro multis. et pro se quam pro aliis. et pro bonis quam pro malis. et pro amicis quam pro inimicis. Exemplum de rege. qui ad meritum solum orantis respiciens. liberat civitatem unum captivum quam multos. et seipsum orantem quam alios. et amicum orantis civitatem exaudiet quam inimicum.

Ostremo si consideret oratio fieri pro modo tertium satisfactive. scilicet recompensationis. erit necessaria multiplicior distinctio. quoniam de illa sicut est inquisitio difficilior. Separatis igitur duobus respectibus primis ab ipsa oratione. dum innititur vel soli divine liberalitati. vel soli meritorie et charitative actioni. Invenimus primo gratias gratis dantas quibus innititur oratio. sicut sunt fides et spes. etiam informes. Invenimus secundo operum penalitates. sicut in ieiunio sum pro generaliter pro omni corporis afflictione. Tercio invenimus

operum fructuositates in alios. sicut est elemosyna sumpta generaliter pro omni opere misericordie spirituali vel corporali. Inuenimus quarto operum dignitate sicut est oratio sumpta generaliter pro omni elevatione mentis in deum pro pio et humile affectu. Quinto inuenimus opera privilegiata in quibus est valor virtute operis operati sicut in sacramentorum ministratio vel susceptio que virtute habet ab institutione et merito christi. etiam ubi nullum adesset meritum vel dignitas ministri. Inuenimus sexto opera aliter et aliunde privilegiata sicut sunt indulgentie. sicut sunt benedictiones pro ecclesia ordinatae. sicut orationes vice sua facte. Sic demum orationes pro aliis in gratia stantes fieri commisit.

Ponamus igitur aliqua conformiter ad hanc sextuplicem distinctionem. Et primo quod ceteris paribus sic semper sequetur inuestiganda petitio facta tanquam satisfactoria recompensatio. nisi ira valet pro multis sicut pro uno. Istis enim fit iusticia quedam commutativa tanquam pro ad pro. ut si duo sint in carcere quilibet pro decem solidis expedit unum ceteri dum presentem decem solidi pro se uno quod si pro duobus in modo donarentur.

Amplius satisfactoria recompensatio pro delictis quanto penalior et acerbior est. ratio ceteris paribus fit acceptio orationis et eo magis quo fuerit in eadem plenitudo voluntatis. Est enim satisfactio redditio voluntaria alicuius alii debiti. Idcirco ponimus largitio nomine triplicem in homine voluntatem. Unam sensualitatis. Alteram rationis inferioris. Terciam rationis superioris. Obuiat autem pena voluntati sensualitatis. Alioquin iam non esset penalitas. voluntas vero rationis acceptat eam tanquam pro utiue. quod fit dum non remurmurat aduersus ipsam sed tolerat eam sicut in purgatorio. Dumque vero vult positue. quod fit dum ratio letanter eam acceptat. ita ut nolit etiam si possit ea carere. sic (verbi causa) viatores spiritus penitentes in ieiunio. sacco et cinere. sicut egritudine corporali. sicut iniuriarum voluntaria et discera professione. sicut denique in temptationum spiritualium plus quam dici potest inderitudine. Habet itaque (sicut perclare quidam ait) ipsa tribulatio vocem orationis. ut Lazarus tot linguas habuit quot vulnera tolerauit etc.

Dicamus consequenter iuxta priores distinctionem quod opera que sunt alijus utilia sicut elemosyna tam spiritualis quam corporalis satisfaciunt varie iuxta fructuum

varietate qui diriuantur in alios pro diuersitate illorum recipientium. Que vero sint et quot opera misericordie satis vulgatum est. Attendit hic obligatio qua constringit ille cui fit elemosyna. vicissitudinem. scilicet reddere vel orando vel ieiunando vel aliquid tale faciendo.

Porro si consideret satisfactio que fit pro oratione secluso respectu ad charitatem illa frequenter habet sine forti meditatione vel vehementi iunctura cum ea penitentia. idcirco habet vim satisfactoriam. tamen differenter iuxta sui continuationem maiorem que fit tripliciter aut actualiter aut virtualiter aut solum habitualiter. Exemplum dandum in simili. quod non omnia possumus sub hac breuitate plena ratione discutere. Ecce peregrinator aliquis ad sanctum Iacobum hic ambulat nonnunquam et mouet eum actuali recognitione sua sue peregrinationis. ambulat aliquando. sed de peregrinatione sua nihil recogitat actu. continuat tamen motum in virtute deliberationis pro me qua constituit peregrinari. Ceterum definit a motu quandoque retinet actualem voluntatem sue peregrinationis. quandoque sicut in somno nihil actu considerat. In primo casu est peregrinationis continuatione duplici continuitate actualiter. nature scilicet et moris. In secundo est continuatione peregrinationis nature et continuitate moris. licet non actualiter sed virtualiter. quoniam in virtute voluntatis prime continuet motum. sicut in motu lapidis post elapsam a manu proicientis videre est. In ultimo casu reperit discontinuatione naturalis eo quod motus cessat. remanet tamen continuatione moris. quoniam non est apposita voluntas opposita que nolit continuare peregrinationem. sed in habitu semper manet. Unde cum illa dicantur continua secundum Aristoteli. quorum vltima sunt unum. manet assidue continuatione moralis quantumcumque fiat discontinuatione in ipso actu naturali dum non interruptitur per oppositam intentionem prime et principali intentioni licet ipsa nec actualiter in animo peregrinantis remaneat. Concludimus ex his verissimum sententiam dei et saluatoris intellectum. Oportet semper orare et non deficere. Nunquam enim deficit oratio que cepta est fieri per actualem attentionem quin continuet in esse moris siue gratie dum non interponitur sicut nec interponi debet discontinuitas opposite intentionis vel culpe moralis. Sic intelligitur preterea illud apostoli. Omnia in gloria dei facite. Actus videlicet aut habitu.

De oratione

Sic rursus illud magistrale. Qui bñ vivit
semp orat. Hoc est qui nō apponit in orōne
sua peccatū mortale. Illa semp est cōtinua/
vel actu/vel habitu/vel virtute

Iloquimur p inde de operibus pri
uilegiatis/intelligere facile est ex do
ctorū traditiōibus/quantū vel quē
admodum illa de se valeant ad satisfactiōē
Credendū est plane q̄ eucharistie sacramē
tuz continet in se plenitudinē omnis gratie
et meriti spūalis. nihilominus quo ad satis
factiōē p reatibz culpaz p̄stituit hoc sacra
mentū deus in numero. pōderet mēsurā. ita
vt sit valoris finiti. finitū vō in plures ptes
diuisim resultat/min⁹ p multis q̄z si pferret
in vnū. exemplū tā datū est.

Ic de indulgētis/prout sunt satis
factorie. Sic de alijs iudicandū cē
semus/sempr̄supposita circumstan
tiarū aliarū paritate. Sic in sacramēto pe
nitentie dat gratia. et dimittit/vel om̄is tol
lit pena virgite sacerdotalis absolūtionis/
si non affuerit obex vel fictio. Insup tradit
sanct⁹ Thomas/q̄ ē efficac̄ ita sacramentū
penitētie in fide accedēte/q̄ recedente fictio
ne/absolutio sacramentalis sortit̄ effectū su
um/ita vt nō oporteat itez peccata confessa
iterare vel repetere. p̄portionabiliter ad di
cta doctorū de illo qui baptizat dum manet
in actuali voluntate peccandi. qua cessante/
recipit baptismus effectus. Hec opinio et si
nō tenet cōmuniter a doctoribus et eget re
solutiōe maiori/sauet nihilominus pluri
mum fragilitati nostre et diuine pietati/eo
q̄ vix sine fictionis alicui⁹ admixtione con
sitemur.

Quisquis tu eadē es ordiat⁹ ad orā
dū/medū pro te sed etiā pro ceteris/
poteris in ipsa meditatione tua di
scutere q̄ dicta sunt/vt ab obligatione tua te
apud deū et homines dissoluas. Nihilomi
nus si quid i me p̄silij est/noli nimij scrupu
losus esse circa tue orationis numerū. pond⁹
vel mēsurā. Cōmitte totum istud deo /q̄ tri
bus digitis/potētie. sapiētie et clementie/ap
pēdit molē terre. q̄ numerat multitudinē
stellaꝝ/et omnibus eis noīa vocat. q̄ numerū
scit arene maris. Dic ipsi tota spei fiducia.
Debitor suꝝ pater noster supra q̄z possit exi
guitas mea soluere. Debitor quia me crea
sti. Debitor qz immemor tui vicij me sordi
dās p̄tra tua p̄cepta. et tamē mihi parcēs pec
cantē nō damnasti. Debitor itez primū. qz

de labore manū suaz. de sudore vultus sui
comedo panē in abūdanā. Debitor carni
mee et sanguini. Debitor orantibus pro me
Debitor lapsis p me. Et ita de reliq̄s absq̄
numero Tot igit̄ p̄cessus exactoribus quid
agā. quo me vertā. dñe vim patior/responde
p me. Sed qd̄ rīdebis mihi: recte prius si
diuidas vnicuiq̄ illud quantulūcūq̄ suffra
giōrū/qd̄ offerre paupcula mea potest/que
quāta sit solus vides. Holo calculū ponere
cū singulis proximis et benefactoribus me
is. Tu p parte tua recipias missam istaz. tu
orationē. tu bonū opus alteꝝ. Tu sapientis
sime meritorū/et suffragiōꝝ pōderator. de/
distribue singulis prout vnicuiq̄ opus est
ad vtilitatē suam et liberationē meā. Exem
plū in ciuilibus applico mihi. Debitor ita
qz nō habens vñ soluat creditoribus suis/
solet vel cogit̄ cedere omnibus bonis suis tā
habitis q̄z habituris/retenta necessitate vi
ctus sui/prout ordinauerit inder sine aduo
catus sui. Ita de spūalibus cedo coraz te
dñe et pie deus. Sed ad alios redeo. Le
gimus in vitasp̄taz/q̄ matrona quedā Ro
mana nomine Delania /visitans heremi
tas in egypto/obtulit vni trecentos solidos
distribuēdos in elemosynas fratz. Sed il
le nec oculos quidē errulit ad eaz. sed saccu
lum iussit nutu suo reponi iuxta se. Qd̄ mu
lier attendens /indigne ferebat. quia illau
data remaneret/ait. Pater aspice. Nam tre
centi sunt solidi. Recte inquit ille hec insinu
ares o mulier /si id vel mihi vel hominibz tri
bueres. Cū vō tu deo tradis hanc oblati
ōē/supflūū est querere numerationē. qm̄ ipi
qui numerat multitudinē stellaꝝ/et sapiē
tie nō est numerus.

Om̄ibz spūalibz vt talia intelligant
p̄nt̄ facilius inculcari. sed aialibus
q̄ nō sapiūt ea q̄ sunt dei nisi p̄ p̄pa
tionē ad sua carnalia/māior hic labor ē. Po
namus tñ. p vtriq̄z p carnalibus et spūalibz
pauculas considerationes.

Ed dicamus pro prima. qz glorie ce
lestis premiū essentialē. sicut excedit
in valore liberationē quantālibet
temporalis pene. sic meritū talis premiū libe
rationē q̄ntālibet excedit hm̄ōi pene. Hoc
dicif̄ aduersus carnales qui nihil videntur i
suis donationibus seu petitionibus aliud
magis attendere/q̄z modum recompensati
ōnis satisfactorie. Alioquin nō ita vellēt vt
sic dicamus) ipsi mercari. de numero. s. mil

farum a quocumque dicantur. & numero psal-
morum & similitum. Quonia potest aliunde fi-
eri/ vt per modum meritorie actionis/ v/ l'eri-
am liberalis impetrationis p homines vi-
uentes in fide. spe & charitate. amplius & lo-
ge dignior potest remuneratio conquiri/ ne-
dum pro glorie celestis adeptione/ sed etiam
pro penarum quibus obnoxii sunt liberati-
one. Etenim quis nesciat sanctos et sanctas
quorum statui repugnat actio satisfactoria/
plus sepe nobis peccatoribus impetrare &
venia. plus de indulgentia a pena & a culpa
q̄ faciat nostra viatorum quantalibet affli-
ctio. Hoc in parabola vinee notauit xp̄us/
qui venientes ultimo curi sine spe mercedis
no conducunt denario.

Addamus p altera consideratōe/ q̄ pe-
riculosum est & stultū/ et de simonia
ca prauitate vehementer suspectum
tā in dantibus q̄ in recipientibus. coartare/ li-
mitare suas orōnes aut suffragia/ ad aliam
vel ad illā dūtarat psonā/ dū dat aliqd̄ emo-
limentū tempale. aut sic dicendo vel intendē-
do/ q̄ huius mīsse suffragiū vel hec orō v/ l' ali-
ud/ valeat solū tali. Istud plane licitū nō ē/
neq̄ pōt fieri neq̄ debet. qm̄ vere enuncia-
uit q̄ dixit. Particeps ego sum oim̄ timētium
te/ & custodiētū mādata tua. ¶ Insup adūci-
mus consideratōi nre/ q̄ piculosum & stultū ē
homini semet ad suffragia alijs ferēda obli-
gari. recipere spalia. p se vltra sustentationē ho-
nestā sui status/ put sapiens iudicabit. Ita
q̄ sicut opus satisfactoriū nō valet tantū p
multis sicut pro vno vel paucis. sic non po-
test talis eque satisfacere p deletionē reatus
plurimorū/ quemadmodū deleret reatus p/
prium vel paucorum. Hinc est q̄ nō absol-
uitur dicendo missam vnam dum se ad plu-
res & pro pluribus obligauit. Nisi forte ta-
lis intercesserit obligatio/ que discretionē et
bone fidei dicēs/ pmissa sit iuxta necessitatē
aut pie vtilitatis qualitatē. Attēdēdo q̄ ob-
ligatus ad duas missas modo predicto/ po-
test per alia suffragia facere compensationē
pro se & suis. ita tamen q̄ bona fides semper
assit. Et est bona fides fm̄ Tulliiū/ vnū age-
rez nō fingere aliud. Vel forte illud meli⁹ di-
ceret bona fide aliquē quid agere/ duz facit
illud quod sibi recte vellet fieri. aut qd̄ aliuf
pro quo fit/ deberet recte sibi fieri velle Sic
cōmendantis. sic legantis intentio seruāda
est. fiat tū etiā hoc vtiliter superioris pruden-

tiorisq̄ consilio vel assensu.

De oratione pecclesia aut su-
aperiores imposte/ sicut sunt hore ca-
nonice. sicut est penitētia imposta.
sicut sunt suffragia pro quibus danē indul-
gentie/ plus (ceteris paribus) pficiunt q̄ pe-
culiāres institutiones. Debent autē indulgē-
tie dari discrete. p pia vtilitate ad ecclesie edifi-
cationē. ac recipi cū vera penitētia/ preuia
pura p̄fessione sicut placet aliquib⁹. aut sal-
tē habita in pposito. alioquin credēs aliter
dare vel recipere decipit. Deniq̄ nihil post
charitatē ita pficere videt in orōne quantuz
orantis humilitas q̄ nō i iustificatiōib⁹ suis
prostermit se aī deum. q̄ uis intrēdere iustifi-
cationi sue nō omittat. non tamen in ea/ sed
in liberalitate dei reponat spem suam. Nec
autem humilitas haberi putatur ab aliqui-
bus tora facilitate. quia sic verbo vel oratio-
ne p̄fentē esse faciendum sub potenti manu
dei. Sed eam in affectu trahere summe dif-
ficultatis/ & solius diuini munḡis experitū-
tur. qui superbam et stultā humani cordis
p̄sumptionē satagunt euincere. Quotiens
pressa. quotiens obruta pede sancte deuo-
tionis/ resurgit ocuis pestis hec supbie. Ne-
q̄ tamen efficacius ad normam humilita-
tis legitima venit/ q̄ si accedat homo ad
cor altum & exalteretur deus in consideratio-
ne iudiciorum suorum/ recogitando q̄ ter-
ribilis est in consilijs sup filios hominum. q̄
cuius vult miseretur/ & quem vult indurat.
apud quem nemo scit an odio vel amore di-
gnus sit. Attēde tu qui supbis. quonia ex
tua conditione totaliter infectus/ es filius
ire et massa peccati. Utrum hō te tuus cre-
ator & iudex relinquat vas in contumeliam
quod potest ex iusticia/ vel an efficiat vas in
honorē pro sola misericordia/ tu proptus
ignoras. Te autem tibi si te nō purificauerit
vsq̄ in finem. si p iusticiam semota mise-
ricordia te ipsum diiudicet. etiam si quid gra-
tie habes vel virtutis. quod profecto non a-
te/ sed ab ipso suscepisti. Noli igitur gloria-
ri. noli sup alios extolli/ quasi tu hec nō ac-
ceperis/ quasi p̄reca nō inde grauiori suppli-
cio digne flagellandus sis. si ingratus. si ali-
orum contemptor extiteris.

Ed redeamus ad orationem. Re-
fert Seneca regē Antigonom re-
spōdisse cuidā infime fortune ho-
minū/ dū peteret ab eo obolū. Nō decet in-
q̄t regē dare mun⁹ taz exigū. Perinit ciui-
Lc 8

De oratione

tatem. Respondit ipsum nō esse tanto mune reditandū / cū tamen posset vt rex dare ciuilitatem. et ille vt pauper obolū recipe. ¶ Tēdit hec narratio / vt in omni petitione simus memores indignitatis nostre. audeam⁹ tamen petere magna / nō p recipientis / sed p donātis dei summa liberalitate. Huic innitā op tet tota fide et fixa spe cardo desiderioꝝ petitionūq; nostraz. qz verbū dei est. Miserebor cui miserebor. Propter quod formā nobis orādī dedit. ¶ Dimitte nobis debita nostra sicut nos dimittimus debitoribus nostris. Dimittimus et nos debentibus nostris sicut dimitti nobis volum⁹ et optam⁹. Uolumus autē si recte volumus ita nobis debita dimitti / primo vt nō damnemur. dehinc vt punitionē euadamus / aut q illā temperatam patientiāq; conditā habeamus ad correctionē / nō ad deteriorationē nostrā. Uel ista d quolibet proximo tuo. alioqñ time qd dicit. Et oratio eius fiat i peccatū Et illud. Seruenequam / nōne oportuit et te misereri pserui tui. Facile em̄ dimittit omnia q se mortis eterne debitoꝝ esse vel scit aut formidar. ¶ Letex plus in alienis q̄ tuis orationibus fiducia habe. charitates habe / et dices ex sententia. Particeps ego sum omnium timentium te / et custodiendum mandata tua / siue in celis siue in terra sunt. Constituas añ facies considerationis tue dū licet. dū tempus est miserendi. dū nō declinavit deus in ira a te seruo tuo. qm̄ totus desiderabilis. totus amabilis est. nullo ad premiū. nullo ad supplicium habito respectu qui carnalē q̄ ad se reflexum sapit amorē. dicitō cū Job. Etia si me occiderit / tñ i ipso sperabo. Sic erit oratio pura. sic digna diuino cōspectui. sic diliges deū. et teipm̄ propter deum.

h Et interim habui que de orationis valore sub aspectu multipliti differere. quā expedientius ē corde puro simpliciq; frequētare iugiter / absq; vlla (vt expressum est) intermissione / q̄z curiosa scrupulositate velle digitis (vt dicit) appendere eas. q̄zuis et hec doctrinalis inquisitio nō sit omnino fructu carens. Inuenit in ea p̄cipue ne in tantis obligatiōib; orationū p alienis se quis inuoluat / vt inde tpale subsidii subsequat. neq; tanq; p p̄cio quod ē sacrilegiuz simonie. neq; tanq; p sustentatione sua plus debito quod ad auariciam p̄inet / et turpem questum quis notaretur. ¶ Sit pietas alie / ne miserie. sit ipsa charitas. sit deuotio. sit a-

micicie grata vicissitudo. sit zelus animarū. sit eterne vite retributio. sit allocutionis diuine dulcedo dignitasq; p̄cipuū sit motiū orationis tue.

Tercia pars

d Ascendamus p̄sequēter ad p̄ticularēs casus aliq̄s. qm̄ sermōnes vniuersales i moralib; (dicēte Arist. et teste exp̄tia) min⁹ p̄sunt aut erudiūt. quem admodū videre ē in p̄ceptis medicine. Neq; tñ oportet tēprare de singulis particularibus. qm̄ infinita sunt. et ideo nec differere necesse. ¶ Sed i p̄mis sicut directio cordis tēdit et terminat i deū. sic et ab eodē habz oriū. Audi Hieremiā. Scio dñe qz nō ē hominis via eius. nec viri ē vt ambulet et dirigat gressus suos. Hinc vn⁹ sc̄oꝝ. Pete (inq̄t a deo filiū suū instruēs) vt vias tuas dirigat. Decigif̄ petitiō / qm̄ silr̄ dirigi hz a deo / orabar p̄pheta. Dirigat dñe oꝝo mea sicut incensum in p̄spectu tuo. Quā directōis necessitatē attendēs p̄pheta / tribuit illā deo dicēs. Consirebor tibi dñe in directōe cordis. ¶ Est igitur scitu dignū / que sit illa orōnis sicut incensum directio. Et videt q̄ sit in tētio cordis i deū vel erga deū. q̄ in tētio dū manet et recta et imp̄urbata sicut f̄gula fumi incēsi sursum tendētis / tunc est oꝝo recta. dū f̄o p̄iruentium fantasiāz et cogitationū v̄tus / p̄ obscurā et dep̄ssa desiderioꝝ sensualiū nubila / agitāta. rumpit. dissipat / vt cadat a rectitudine necesse est. Absilomin⁹ interruptio talis nō semp̄ ē viciosa / vel cursus penit⁹ in deū orationis impeditiua. Uñ p̄t sub difficultōe fieri sermo de in tētio q̄ requirit et sufficit i orōne Uel sub alio forte noīe p̄munioꝝ de attentione vocali videlicet orōnis. vt i platōne hymnoz. canticoꝝ et horaz canonicaz. Hec em̄ questio diurnū cedit in vsum.

e Si itaq; multiplex attentio siue in tētio cordis directio. vna actualis. alia habitual. alia q̄si media. s. p̄tualis. ¶ Rursus haz quilibet diuiditur. qm̄ alia fert in solas voces et verba. Alia in verboꝝ significatiōes. Alia nec verboꝝ formas nec significatiōes attendit. sed i affectus aliquos circa celestia et diuina transit. et hoc siue in bonos vel i viciosos et malos. ¶ Dicitur iuxta hoc p̄mo / q̄ attentio actualis ad verboꝝ significatiōes / nō requirit ad orōnis directionē. P̄spicū sit hoc in laicis dicent

tibus vel audientibus ea / quorum significatioes penitus ignorat. ut sunt septem psalmi et missa. Dicitur sequenter quod actualis attentio circa voces orationis et verba non semper requiritur ad orationis directionem debitam / aut ad sufficientem continuationem. alioquin nulla esset in via / aut vix esset oratio non discontinuata. Exemplum legimus de quodam qui volens rusticum vincere de cordis instabilitate dum sit oratio. nam ille devotum se simulabat et attentus / pollicetur est se datur sibi asinum / si posset orationem dominicam nihil aliud actualiter cogitans perficere. Qui moritur ut ad orationem divertit / securus de asini lucro / cepit distrabi in hanc cogitationem si sellam habiturus erat cum asino. Qui tandem ad sedens et se redarguens / instabilitatem sui cordis confessus est. Exemplum aliud est de peregrinationis continuatione / que non requirit assiduum passuum suorum dinumerationem neque terminum quo perveniendum est actualiter recogitandum. Adde quod stat orationem sicut et peregrinationem discontinuari quo ad esse naturale. que continua tamen erit in suo morali esse / sicut et contra. prout statim deducet.

D Habituali attentione amplius loquamur / quia videlicet non semper sufficit ad continuationem orationis perseveranda. Stat enim aliquem esse / qui iam multo tempore proposuit actualiter / et habitualiter retinet in animo dicere septem psalmos integraliter et attente. quod vel non dicit illos / vel interruptissime dicit / tali interruptioe que contraria morali orationis unitati. Habet itaque quod libet actio moralis sua et continuationem moralem. quare circumstantie ad bonitatem morum requisite sunt apposite et retente in homini actione. Dum autem apponit circumstantia mala moribus contraria. quibus maneat eadem actio in esse suo naturali. sicut est idem motus in peregrinatione. variatur tamen in esse morali. ut si quis motum peregrinationis continuat propter avaritiam et rapinam aut libidinis expletionem. Si vero in orationis voce apponit circumstantiam attentioni debite contrariam et incoposibilem scienter cum proposito et assensu deliberato / tunc est discontinuatio moralis. sed si nescienter et inadvertenter hoc fuerit factum iudicabitur.

P Reterea dicimus / quod virtualis attentio seu cordis directio non interrupta libertate per actualem attentionem sibi moraliter contrariam / sufficit ut oratio dicatur continua in esse morali vel moraliter / et si non semper naturaliter vel in esse naturali. Est

autem virtualis attentio quam genuit actualis. qua transeunte remanet eius virtus in corde orationis que scilicet virtus orationem sufficit continuare / etiam ubi cor evagatur actualiter et inadvertenter circa cetera multa. Expimur hec nedum quoti die / sed in omni fere hora vel momento. Et simpliciter naturale est in iactu sagitte que movetur post quietem sagittarum et navis cessantibus navitis. Immo sic habet omnis ars perfecte habitum / ara / quod frequenter in actione sua nequaquam deliberat. Docet hoc cythariste. scriptores et mechanici alij fere omnes.

Licet sequenter doctrinam vtilem et premissis. Quisquis orat vocaliter orationem quam tenet evolueret (quod de voluntariis non oportet repetitionem fieri) si precipit orans quod evagatur. nec attendit ad verba vel ad finem. si facit hoc ex inadvertentia / et displicet sibi dum advertit / nequaquam dicens est interruptio orationem. nec ad iterationem obligatur. imo staret reiterate talis frequenter fieri nedum supervacuam / sed et nocivam. precipue si in juvenibus laborat. ubi sollicitate quibus esset offendiculum inuare tenet. Hec debet faciles super hominum inadvertentiam et oblivione scrupulos sibi formare. alioquin nunquam poterit cor suum quietare. quod nititur ad impossibile sibi per naturam vel operationem vel consuetudinem vel fantasie turbationem / quod nunquam poterit (sicut tradunt medici) quiescere. sicut nec aer vel mare dum agitant assiduitate ventorum requiescunt. Adde aliqui rationem dicentes. Simile est in natura. que sicut novae semper depererat edere formas naturales in materia. sic eadem a celestibus influentiis et intelligentiis novae iugiter formas intelligentiales agitat ac renouat in organis sensuum interiorum. que sunt sensus communis et fantasia et estimativa. que in speculi similitudinem recipiunt irradiationes corporum superiorum. et (ut volunt aliqui) intelligentiarum. Et tamen quantum et quousque dictum hoc veritatem habeat / maiorem requirit investigationem. Quacumque autem ex causa perveniat. nos expimemus continuo certum / et sentimus hanc evagationem necessitatem. quam si toleramus invidiam / nec sentiendo presentimus / securi sumus a peccato mortali. venialia vero omnia quis evaserit?

I autem deliberato consensu rumprimus attentionem actualem in oratione scilicet eam suspendendo / quousque cessaverit actualis evagatio vel attentio circa alia. quod fieri sepe prodest / et salubriter consilium. presertim dum homo orat solus.

De oratione

vel cum illo qui eius morā seu discontinua-
tionē tolerare paratus est. Exemplū. dū sen-
tit aliquis in orando vehementē tractum co-
gitationis bonę et honeste/sicut p̄dicatōnis
faciendę. aut dūz exterius inquirat ab altero
aliquo sup̄ respōsione sibi faciendā/sive dum
rei domesticę v̄l officijs p̄p̄ijs imminēs vz
ger vel trahit cōmoditas/vt eidē p̄otinus
Intendat. Potest orans in his et similibz ca-
sibus vel causis/orationē verbalē intermit-
tere. aliquā diutius. aliquādo brevius. et redi-
re postmodū ad continuationē absqz vlla p̄-
cedentiū iteratione verborū. qz stante inter-
ruptione actus naturalis/moralis continu-
atio certa manet. neqz fructū oratiōis pro-
sus aufert vel meritū. ¶ Porro si quis orati-
onē agere debeat in cōmuni sicut in ecclesia
fit/nō suppetit talis interrupciōis actualis li-
beras. qm̄ nō ita redire potest ad passū quē
deseruit resumendū. Sufficit tamen in ca-
sibus multis bona quedā et pia causa/qz nō
iterāda esse q̄ fuerūt omīssa satis excusat Ut
si vnū aut duos vel tres versus alicui⁹ psal-
mi dimiserit/si resumere voluerit v̄ndecim
qz turbabit in alijs continuādis. Et ideo ē
consultius/cū quadā cordis penitētia v̄teri-
us p̄gredi. ¶ Hoc sp̄aliter obseruandū vide-
ret apud religiosos/qz superiores eorū talem
eis indulgētiā p̄cederent. immo suaderent
ne iterationē facerent talē/que p̄munē orati-
onē magis turbaret q̄ sua resumptio sollici-
ta et anxia p̄ficeret. quā data indulgētia nul-
la sit transgressio. ¶ Additō qz nō oportet in
foro penitētiā dare formale illius qd̄ omī-
sum est repetitionē. vt primā pro prima. ter-
ciam pro terciā. sed sufficit qz aliquid equi-
ualens iniungat. ¶ Additō p̄terea qz nō leui-
ter debet orans formare sibi scrupulos sup̄
obliuione illoz que p̄tulit aut p̄ferre debu-
it. qm̄ memoria et remīscētia nō cadūt nisi
sup̄ illa que p̄ reflexionē sup̄ act⁹ nostros vel
cogitatōes considerauimus. quales reflexi-
ones nō fiunt p̄tinue. nec vt fiant necesse est
Sufficit igit̄ ad quietationē sibi v̄nicuiqz
faciendā probabilis coniectura.

Rationē deniqz si quis illā dūtarat
que sub p̄cepto cadit/sciēter interrū-
pit p̄ actuale attentionē ad alia. et
euagationē oratiōis attētionē contrariā sciē-
ter et cum p̄posito. Sic qz aduerterit hm̄oi
distractōnē. et eā nō curat repellere/sed vult
p̄gredi in oratiōe. talis vel peccat. v̄l resume-
re debet illud qd̄ in tali voluntaria distractio

ne prolātū ē. ¶ Nihilomin⁹ attendendū vide-
tur in casibz nōnullis/qz nō oportet orantes
semp̄ conari rora sollicitudine p̄tinere cor su-
um infra verbar̄ sensum vocalis orōnis. qm̄
tolerari possit euagatio quedā/seu poti⁹ cor-
dis laxatio sine forti conatu respōsionis cogi-
tationū. nūc hac nūc illac fluctuātiuz. Et h̄
vel p̄pter lassitudinē nature/et cerebri quan-
dā turbationē. vel p̄pter cursum velocē ora-
tionis. vel qz de sensu verborū illoz forte
difficiliū apud peritissimos theologos ni-
hil intelligit/vel minus q̄ continēt. ¶ Sūt
qui pambulando sūt minus granati vel de-
sides ī oratione. regularius tū obtineri et cō-
tineri pōt stabilitas cordis in orōnis artēti-
one/stando vel sedendo. vel aliter honeste q̄
escendo/qz corpus agitando.

¶ Superest vide 5

re de attentione q̄ fit in affectu ad
deū vel ad sp̄ūalia aliqua/qualia
nō significat̄ verba orationis que p̄feruntur.
¶ Ingerit quippe scrupulū apud nōnullos
dictuz Bernar. sup̄ Cantica. vbi prohibere
videt̄ attentionē quālibet ad alia q̄ ad orati-
onis significata et verba. etiā si salutaria v̄-
deantur. sicut exemplū dat de recogitatione
sermonū suorū. Et addit qz monachus de-
bitoz est omniū verborū oratiōis que dicunt̄
vel cantant̄ siue a sua siue ab altera p̄te ¶ Vi-
dent̄ hoc alij dicere sub alijs verbis. volētes
qz actualis attentio coartet̄ infra terminos
et limites orōnis que dicit̄. vt si dicat̄. Bea-
tus vir q̄ nō abiit in p̄silio impioz. hoc et nō
aliud cogitet̄. Et q̄uis multa sint ī psalmis
que nullā vident̄ habere connerionē aut ap-
propriationē ad oratiōis materiā. nihilomin⁹
nō ostendit̄ Hugo de sancto victore ī tra-
ctatulo suo de oratione compēdiōsissime et
sentētiosissime composito modos quibz om-
nia trahant̄ ad orationis formā et modū. sed
nō omniū est doctrinā hāc p̄mpte in practi-
cā deducere. ¶ Verū huius inquisitionis de-
terminatio difficultatē habet plurimā p̄pter
diuersos orantiū mores. Et ne q̄libet vsur-
pare sibi vellet pro regula generali illud qd̄
varios habet exitus dūz aliq̄ faciūt et facere
pōt̄ meritoze. id qd̄ apud alios in demeri-
tū caderet siue in detrimentū.

¶ Ade p̄mo dicim⁹ qz cor assuetū
et affectum per contemplationem
poteest in alia sursum rapi. stare vel
versari/qz sonāt orōnis sensus vel

verba. Cū em̄ finis ⁊ virtus orationis sit in elevatione mentis ī deū p̄ piuz ⁊ humilē affectū. quisquis ī hoc stat vel versat / fructuz adipiscit̄ orōnis. ita tñ vt dū vocalis oratio data sub p̄ceptōe / illa nō omittat. aut nō cōtemnat ab alio plata audiri. Si s̄o non imminer tale p̄ceptū vocis exterioris / salubrius aliqñ dimittit̄ verbalis oratio q̄s p̄fertur. Aliqñ in quā. qm̄ potest humilitas loquētis ⁊ verboꝝ sac̄m sup̄plere minorationē ī orātionē refugere vel horrere vocalē. vel ī labore tali satisfractionē penalē exoluat seu p̄nā / lēq̄. Uidem̄ p̄terea quēadmoduz plurimos quos euagatio cogitationū passim occurrētū sine lege ⁊ ordine / nō impedit ex toto / qñ facilliter ⁊ cito cū dāt operā se recolligēdi / redeāt ad recogitādū illa / q̄ vox orōnis exprimit / ita q̄ cito cor sic diuertens a se / cito rursus ad se reuertit̄. Sic lōge facili⁹ ⁊ diuini⁹ mēs assuetā p̄terplatoī / p̄t p̄ diuersa prospiciēdo quaquauersum se circūferre. nūc in celo sursum. nūc ī terra deorsum. velut in luce clara posituz cor ipsius. Sic nihilomin⁹ reuersio cū omni facilitate in eā ipsa q̄ pronuntiata sunt / aut que dicunt̄ attendenda.

Unt alia duo. vnū bonū. malū alterū q̄ cor īpediūt ne dirigat̄ actualis attentio vel intētio sua sup̄ orationis sensum vel verba. Vnū est meditatio. et hec quidē in se est bona. qm̄ circa bona versatur. alioquin nō esset meditatio / sed medat̄ ⁊ curiosā p̄scrutatio. Aliud est fortis habitatio / q̄ versat̄ circa res aliquas terrenas. inutiles vel nociuas cogitādo. vt philocapt⁹ cogitat de amica. auar⁹ d̄ lucro vel damno. iracūduus de vindicta. ⁊ ita de reliquis

Esecūdis istis non oportet dubitare / quin impedimentū plurimū afferat ad orōnis attentione tal̄ habitatio ita vt qñq̄ nedū vni⁹ psalmi versus / s̄ rotus psalm⁹. imo vnus hore spaciū q̄ decantat̄ velut in obliuione deponit̄. q̄ tamen obliuio vel euagatio si nō placeat dū animaduertit̄. sed vinci querit̄ in reliq̄s / non obligat obauditis ad reiterationē faciendā / de necessitate / q̄suis absq̄ peccato non fuerit. Nō em̄ cadit p̄ceptuz ecclesie sup̄ oratione vocali q̄ fiat cum actuali attentione. neq̄ de ea iudicat. sicut nec obligat eam fieri ex charitate. Oportet etiā q̄ deliberato ⁊ perfecto p̄sensu nō interrumpat̄ moraliter vocalē oratio que data est sub p̄cepto.

Oro de meditatioē q̄ ē fortis ⁊ vehementis cordis attentio ad aliqd̄ inueniendū difficult⁹ ē diffinitiuē loq̄ ⁊ vniuersalr. An vics meditatio celestiu bonoz siue donoz sit volūtariē admittēda dū vocalit̄ orādū ē. Ut exēpli gr̄a. dicat aliq̄s. Dñe ne ī furore tuo arguas me / neq̄ ī ira tua corripas me. Diserere mei dñe qm̄ infirm⁹ sū. Et occurret sibi ī mentē triplex iudiciū dei. vnū ī inferno. aliud ī purgatorio. aliud ī h̄ mūdo. Et trahet̄ h̄m̄ meditatio fortis ⁊ volūtariē ⁊ studiose / q̄rin⁹ possit fm̄ hec tria duci ī affectū cordis / horrēdo iudiciuz infernitimēdo iudiciū purgatorij. q̄redo iudiciū ī h̄ mūdo fm̄ misericordiam dei dicēs. Fac mecū fm̄ misericordiam tuā dñe / ⁊ fm̄ iudiciū diligentū nomē tuū. Querim⁹ si tal̄ immoratio fieri possit aut aliqñ debeat volūtariē tpe orōnis debite. Nā si fiat inaduertētē ⁊ absq̄ cōsensu deliberato / p̄stat q̄ nō obligat ad reiterationē / ⁊ min⁹ q̄s viciosa habitatio. ¶ Et iō apparet mihi ⁊ videt̄ tuti⁹ eē / at̄ētis attēdēdis / q̄ h̄mōi meditatio voluntaria nō debeat admitti tpe orōnis debite. sed v̄l deseri. v̄l in aliud tps reservari. ¶ Quocirca visum est aliq̄bus / q̄ multiplicatio tanta orationū vocaliū / qualis obseruat̄ in multis religionib⁹ mirabiliter impedit a p̄fectionis inq̄sitione que p̄ducit ad contēplationē deo muni lege necessariā. qm̄ sicut cogitatio vertit̄ in meditationē p̄ fortē ⁊ vehementē cordis applicationē ad aliquid vnū. sic fit meditatio tandē p̄templatio p̄ habitationē radicātā ⁊ multiplicātā. Sed qui p̄t capere capiat. Sūt itaq̄ rarissimi valde int̄ hoies tā religiosos q̄ sclares / p̄cipue ī adolescētia ⁊ iuuentute / idonei ad p̄terplatois adeptioēz. Propterea sc̄ti p̄res vidētes imp̄fectū nr̄m / ⁊ attēdētes q̄s difficile ē ocio bñ vti. voluerūt occupationē bonā dare hoib⁹ suis / fecerūt hoc ī orōnibus et cāticis multis. ¶ Amplius s̄o qui dā obligant̄ assistere t̄m̄ō faciētib⁹ orōnes vocales / quēadmodū sunt laici / vel etiā aliq̄ religiosi nō obligati prorunc conuentū seq̄ / vel dispensationē / vel ex pia et cauta relatione / vt ad potiora se subleuent. Illi tales orōnis tpe p̄nt in meditationib⁹ melius quopotuerunt se exercere. Talis erat Augustin⁹ / qui delectabatur modo mirabili in cantib⁹ ecclesie bene sonantibus / ⁊ influebant voces ille in aures suas / et eliquendo illabebatur veritas ī cor ei⁹ / nisi forte ipse tūc erat maḡ dicēdus ī p̄terplatoē q̄s sola meditatio subleuat.

De oratione

¶ Amplius si quis fuerit exercitatus in aliquo particulari modo contemplationis circa diuinū aliquod vel morale. tutius ē q̄ in illo semet exerceat orationis vocalis tēpore/ q̄ ad nouā contemplationis speciem/ p̄ mediatiois noue studiū se uertat. Differat hāc ingerere se volentē cordis meditationē/ in tēpus aliud suspirans ⁊ gemēs. q̄ eā tunc admittit sibi nō concedit. ⁊ dicat sibi in seipso/ paup̄ hominū. Melior ē obedientia q̄ meditatiō. potens ē deus reddere vicem maiorē in idip̄m. ⁊ si nō hic forte/ reddet certissimē tamē in alio seculo/ ubi fiet vox laudis sine prurbarōne quilibet nostri cordis ip̄e retribuet. ¶ Deinde cognoscāt ⁊ obseruet oēs tā clerici q̄ laici/ quos opter dieb̄ diuicis et festiuis interesse diuino seruitio. q̄ nō absoluūtur ab hoc debito/ dū sciētē fabulatiōib̄ intendūt. sed multipliciori reatu se stringūt. q̄ nedum nō conseruāt preceptū/ sed et alios impediūt. ⁊ i ecclia sanctissimo dei tabernaculo/ scandalū in honorationēq̄ faciunt. Strent igit̄ vel sedeāt/ ⁊ si nō vocaliter orando. saltem in modesta quiete ⁊ silentio animaduertant/ considerantes nedū ea que dicunt vel canunt/ sed que mystice pagunt in ritib̄ ⁊ vestibus sacris. que p̄terea i picturis p̄sentant. ⁊ ita de reliquis.

Eniq̄ attendat̄ p̄missis ⁊ alijs similibus dubijs resolutione diffiniedis/ q̄ doctores sancti priores videntes rethoricis psuasionib̄/ in aggrauationem vicioꝝ ⁊ laudem virtutū. nō ita tradiderunt resolutionē moralium materiarū. imo nec speculabiliū. sicut doctores recētiōres qui p̄ questiones ⁊ argumēta processerūt ad vtrāq̄ partē ⁊ p̄decisiones. Propterea magis insistendū est illis doctrinis q̄tum ad eruditiones intellectus. licet q̄tum ad inflātionem affectus efficaciores alie indicent. ¶ Ad dita hac sapientis admonitōe. que tibi p̄cepit deus/ illa cogita semp̄. Quod non obseruant multi theologorū nostri tempis/ q̄ de moralibus quasi de rudibus materijs studere vel inquirere nō dignant̄. Sciemus inquit talia cum volumus. euz tamen nulla sit ad cognoscendū bene ⁊ resolute scientia difficilior propter circūstantiarū innumeras varietates. Nec est aliquis tam excellentis ingenij. nec a puero in hac scientia tā exercitatus qui nō inueniat quod nouiter quotidie inueniat/ quod prius nō ita plane cognoscere. ¶ Sed et necessaria est cognitioꝝ dei p̄-

ceptorū impletio. alioquin deficiunt scrutantes scrutatio/ iusto dei iudicio hoc p̄mittente. Similiter q̄ passionibus sit alienus qui de moribus indicat.

Finit.

De decē considera-
tionibus eiusdē Cancellarij in orādo deum fm decem dictiones. versus.

Oro p̄res. sc̄tōsq̄ miser. q̄ mittor ⁊ vrgent
Officiū. dona. debita. vis. pietas.

Oro ex affectu	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Pio ↳ hūili ↳ reuerēti 	<ul style="list-style-type: none"> ↳ fide ↳ in spe ↳ charitate
Patrē q̄ totus est	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Potens ↳ sapiens ↳ clemens ↳ Sapientia ↳ Iusticia 	
Qui fact⁹ est nob̄	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Sanctificatio ↳ Redemptio ↳ Uia veritas vita 	
Sc̄tōs in q̄b̄ est	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Proximitas ↳ Officiositas ↳ Charitas 	
Diſer ex om̄i pte	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Supra ↳ Intra ↳ Sub et iuxta 	
Diſtor	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Ab ecclia ↳ A sanctis ↳ A petentibus vitiis ↳ A merētib̄ mortuis 	
Urgē ⁊ sub p̄ditio ne triplici si volo	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Non criminari ↳ Non damnari ↳ Sed saluari 	
Officiū quasi	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Regale ↳ Sacerdotale ↳ Spirituale 	
Ben⁹ electū. regale sacerdotiū. gens sancta.		
Dona	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Nature ↳ Fortune ↳ Gratie 	
Debita nocendo	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Positiue ↳ Priuatiue ↳ Occasionaliter 	
Uis a t̄plici hoste	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Dundo ↳ Larne ↳ Demonio 	
Pietas ad	<ul style="list-style-type: none"> ↳ Deum ↳ Seipsum ↳ Proximum 	
Que pietas est amor ex genere conſurgēti		
		Finit.